

TANULMÁNYOK

A TEOLÓGIAI FELKÉSZÜLTSG ÉS ÁLTALÁNOS MŰVELTSÉG JELENTŐSÉGE A LELKÉSZI SZOLGÁLATBAN

1. A lelkési szolgálat olyan munkát jelöl, mely másokért történik. Olyan munka ez, melynek ideje, helye, tárgya és célja nem az én, hanem a másik, a rajtam kívül álló, a társ, az ember. A másnak nyújtott önzetlen támogatás és segítség „szolgálat“, mely mindig a jó, az igaz, a tökéletes irányába mutat, azt kívánja megvalósítani. A szolgálatban lesz második személlyé az „én“ és válik jelentőssé, első személlyé a „te“, a másik. Ezért a szolgálatot jellemző magatartás: az alázat, amint Jézus tanította: „aki magát felmagasztalja, megaláztatik, és aki magát megalázza, felmagasztaltatik“ (Lk 14, 11), Pál apostol szerint: „magamat megaláztam, hogy ti felmagasztaltassatok“ (2 Kor 11, 7).

a) A szolgálat ideje

Nagy általánosságban a különböző munkát végző emberek napi nyolc órát dolgoznak. Van, aki kevesebbet, van, aki esetleg többet, de minden dolgozó, miután munkahelyét elhagyja, szabad idejével azt tesz, amit akar, úgy használja fel, ahogy azt jónak látja. A lelkési szolgálat ideje azonban hivatalos órákkal nem jelölhető. A lelkési szolgálat állandó. Időben magába foglalja a nap minden óráját, sőt a magán- és a családi élet vagy az ún. pihenőszabadság napjait is! „Mert nem tudjátok, mikor érkezik meg a háznak ura, este-e, vagy éjfélkor, vagy kakasszókor, vagy reggel? Hogy ha hirtelen megérkezik, ne találjon titeket aludva“ (Mk 13:35—36). Aki a lelkési szolgálatot vállalja, az életének minden percét e szolgálatnak kell hogy szentelje.

b) A szolgálat helye

Közfelfogás szerint a szolgálat helye a templom. Ott végzi a lelkész az istentiszteletet, szertartást és vallástanítást. Jézus függetleníti az istentiszteletet a helytől. A szamarai asszony azon állítására, hogy „A mi atyáink ezen a hegyen imádkoztak; és ti azt mondjátok, hogy Jeruzsálemben van az a hely, ahol imádkozni kell“, Jézus így válaszolt: „Asszony, hidd el nékem, hogy eljő az óra, amikor sem nem ezen a hegyen, sem nem Jeruzsálemben imádják az Atyát... De eljő az óra és az most vagyon, amikor az igazi imádók lélekben és igazságban imádják az Atyát“ (Jn 4:20, 21, 23). A templom központi helyet foglal el a lelkési szolgálatban, de éppen olyan lényeges és fontos az a hívő lélek, mely lehet, hogy nincs jelen a templomban. A hely tehát nincs rögzítve, a hely mindenütt ott van, ahol a lelkész Isten gyermekével találkozik és ahol a lélek igényli a lelkész szolgálatát. „Örüljétek az örülők-

kel, és sírjatok a sírókkal“ (Róm 12, 15), mindenütt, ahol csak találkoztok boldogokkal vagy bánatosokkal.

c) A szolgálat tárgya

A lelkészi szolgálat tárgya Isten országának evangéliuma. Ennek tanítása és gyakorlása imádságban, prédikációban és emberszolgálatban valósul meg. Ezekben a vallás és erkölcs örök nagy kérdései kerülnek emberközelbe érthető módon, az evangéliumi példázatok nyomán úgy, hogy az hívő ember számára életet irányító norma, parancs legyen. Ugyanakkor a hívő Isten közelbe emelkedik a tökéletesedés örök vágyával, mert értelmileg, érzelmileg és akaratilag átfogja és éli az evangélium valóságát. Jézus is tanítványait „elküldé, hogy prédikálják az Isten országát és betegeket gyógyítsanak“ (Lk 9, 2). A prédikáció végső fokon feleletadás kíván lenni a vallásos lélek kérdéseire, de a lelkész nemcsak a szószéken, nemcsak Bibliával a kezében, de az élet minden megnyilvánulásában és helyzetében köteles feleletet adni úgy, hogy az helyes, igaz, Isten akaratával megegyező legyen és az ember javát szolgáló legyen.

d) A szolgálat célja

Jézus a szolgálat célját Isten országa építésében határozta meg. Ez az építő munka láthatóvá válik, ha az ember tökéletesedik és ezáltal Isten fiává, munkatársává nemesedik. Isten országa nem elvont fogalom, nem távoli jövő. Isten országa meglévő valóság. „Az Isten országa nem szemmel láthatólag jó el. Nem ezt mondják: Imé itt, vagy: Imé amott van; mert imé az Isten országa ti bennetek van“ (Lk 17, 20—21). Az Isten országát lelkében hordozó embernek jellemzője a nyugalom, az összhang, a béke, az öröm, a boldogság. Ezt az állapotot nevezhetjük lelki épségnek, lelki egészségnek. Következésképpen a lelkészi szolgálat célja nem más, mint teljes és egészséges lelkű hívek alakítása, formálása.

— *A bűn betegségei.* Minden tudatosan elkövetett rossz cselekedet vagy elmulasztott jó cselekedet kellemetlen érzést, levertséget, lelkiismeret-furdalást, egyszóval büntudatot vált ki. A bűnhődés befejeztéig hosszú az út, melyet a lelkésznek kell megrövidítenie, hogy a gyógyulás bekövetkezhesék. Olyan ez, mint a műtét, fájdalmas, de feltétele a gyógyulásnak, hogy aztán elindulhasson a felépülés folyamata, a megbánás és a jóra törekvés, a bűnt elkerülendő teljes akarati állásfoglalásig. A bűn elleni küzdelem a lelkészi szolgálat központi feladata.

— *Életfolyamatunk betegségei.* A születés, növekedés és halállal járó testi fájdalmak, a megszokottól való elszakadás, a sikertelenség vagy elbukás, az egyedüllét, a csalódás, a félreértés, vagy alaptalan vád a lelki élet számtalan betegségének okozója. Ilyenek a szomorúság, csüggedés, elkeseredés, reménytelenség, bánat. Ezek gyógyításának első lépése: a megértés. Érezni a halálban az elválás fájdalmát, de vigasztalni a sírót. Érezni a többretörekvés magasztosságát, de a csalódottnak megmutatni a törvényszerűséget, mely minden eredmény eléréséhez erőt, áldozatot igényel.

— *A lelki primitívség betegségei.* A kisgyermek lelke Jézus hasonlata szerint kicsiny mustármag, mely időbe fejlődik és fává nőhet, de fejlődésében meg is állhat és csenevész növény maradhat. A lelki, szellemi fejlődésben való lemaradás számtalan súlyos betegséget okozhat. Ilyen mindenekelőtt a babona, a vakhit, a bigottság, az isteni törvény félreismerése, a tudás eredményeinek elvetése. A primitívség okozta lelki betegek nemcsak önmagukat, de környezetüket is az állandó nyugtalanság és boldogtalanság állapotában tartják. A jó tanító türelmével, az ismeret és igazság feltáráásával, a lelkész megértő szeretettel lépésről lépésre kell a hívét megnyugtassa.

— *Az önzés betegségei.* Az önzés a lelki élet rákbetegsége. Ebből ered az irigység, telhetetlenség, gyűlölet, kegyetlenség s a rossznak számtalan megnyilatkozása, mely fertőzi, beteggá teszi az ember lelkét. Az önzés leküzdésének egyetlen útja és gyógyszere az igaz szeretet, mely képes mást úgy szeretni, mint önmagát.

A lelkészi szolgálat megszakítás nélküli állandó munkafolyamat, melyet mindenütt végezni kell a hit és erkölcs alapján és annak segítségével, hogy a lelkileg egészséges vagy meggyógyult ember erőinek felhasználásával a tökéletesedés értékeit hozhassa létre a társadalom, az emberiség javára. Így építi a lelkész a jézusi életeszmény örök célját: Isten országát, itt és most, a földi életben.

2. A teológiai felkészültség mozgató ereje Jézus parancsa: „Legyetek azért ti tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes” (Mt 5, 48). Az élet: út és lehetőség a tökéletesedésre, a fejlődésre. Minden ember az induláskor magatehetetlen csecsemő, de fokozatosan megtanul járni, beszélni, írni és olvasni. Megtanul dolgozni, és a közösség életében elfoglal egy helyet, ahol meghatározott feladatkört tölt be. Munkás, tanító, mérnök, orvos lesz, munkakört vállal és foglal el lehetősége, adottsága, felkészültsége szerint. Valamikor az ember egyetlen gépe a kétkarú emelő volt. Ha összehasonlítjuk ezt a súly kimozdítására vagy felemelésére szolgáló rudat egy elektronikus számítógéppel, akkor érezzük a kettő közötti szédületes különbséget, a fejlődést. De ugyanakkor érezzük azt is, hogy nemcsak a gép, mely függvénye, következménye az ember tudása fejlődésének, de az élet minden területe ezt a tökéletesedő fejlődést tükrözi. A tudás, az ismeret gyarapodása végtelen. A szakismerek mennyisége minden vonatkozásban óriási és egész embert kíván. Nem elég megszerezni egy diplomát, hanem állandóan, évről évre tovább kell hogy képezzük magunkat, ha lépést kívánunk tartani a fejlődéssel. Ez általános megállapítás alól, nem kivétel a lelkész sem. A teológia-vallástudomány mint a lelkész teológiai képzésének alapja önmagában nem lezárt, hanem állandóan fejlődő. A vallásos hit is csak akkor töltheti be hivatását, ha lépést tud tartani az étellel, és a hiveknek át tudja adni azt az erőt, mely az élet tökéletesedését elősegíti. A mindennapi életből kiszakítani nem lehet. Aki ezt megpróbálja, képtelenné válik munkája elvégzésére. Ha lelkész az illető, képtelenné válik szolgálata teljesítésére.

A lelkész naponta a való étellel találja szembe magát. A születéstől a halálig kapcsolatban van a hiveivel. A hivek olyan feleletet várnak, mely örömmel, boldogsággal, optimizmussal tölti el őket, s nyu-

galmat és békét ad. Ezt a megnyugtató feleletet csak akkor adhatja meg a lelkész, ha teológiai felkészültsége a mindenkori kívánalmaknak megfelel.

Népi bölcsességből fakadó találós kérdésre, hogy mi van legtöbb a világon, az a felelet, hogy orvos. És valóban panaszkodj fogfájásról vagy bármely más betegségről, és minden ismerősöd, akivel találkozol, azonnal ajánl valamilyen gyógyszert. Hasonló a helyzet a valláserkölcsei élet terén is. Egyszerű, minden szakképzettség nélküli emberek próbálnak feleletet kapni és feleletet adni a vallásos élettel kapcsolatos kérdésekre. Ezen a téren kuruzslás és képzett orvos, babonák és a képzett lelkész állanak szemben egymással. A valláserkölcsei életben, a hit világában számtalan a meggyőződés, az út, akár a kereszténységet, akár a más vallásokat tekintjük. Ez rendjén van és igaz. Mindenik egyformán küzd a kuruzslás ellen. Ahogyan a lelkésznek is küzdenie kell minden megnyilatkozás ellen, mely ember- és társadalomellenes, a fejlődést, a tökéletesedést akadályozza, s ahelyett, hogy előrevinné az összhang, a béke és boldogság felé az embert, leköti a lemondás és babona béklyójába.

A teológiai képzettség állandó tökéletesítése nélkül a lelkész prédikálása, szolgálata ellaposodik, elveszti az étellel való kapcsolatát, és ezáltal önként lemond hivatásáról. A tudás mindenképp imponáló, elismert és tetszetős. Vannak, akik úgy idézik a Bibliát, hogy az egyszerű hívő ember szerint többet tud, mint a lelkész. Ez azonban csak felszínes, megtévesztő. Egyszer egy ilyenekkel összekérülve, aki Mózesről a prófétaig, a zsoltároktól az apostoli levelekig csak úgy dobálózott az idézetekkel, véletlenül megkérdeztem: tudja-e, hogy Jézus családfája a Máté és Lukács evangéliuma szerint különböző? — Kiderült, hogy még csak nem is olvasta. Ismerni a Bibliát, annak világát, történetét, ismerni a hit, a vallás és erkölcs kérdéseit a legmagasabb szinten, alapkövetelmény a lelkész számára, azért, hogy tudása segítségével belőlünk az isteni elemet a jót, az igazat, a szépet győzelemre segítse. „Van arany a drága gyöngyök sokasága, de drága szer a tudománnyal teljes ajak“ (Péld 20, 15).

3. Az általános műveltség az ember legértékesebb öröksége. Olyan érték, melyért valaki, valamelyik ősünk dolgozott, fáradt, verítékezett, hogy az utókorra, nekünk hagyja. Ezért az örökségért nekünk is, bár kevesebb munkával, de fáradnunk, dolgozunk kell. Az írás, olvasás és számolás csak a kezdet, készen kapjuk, de minden gyermeknek újra meg kell tanulnia. A műveltség a fejlődés egy meghatározott fokára jutott emberiség közös tulajdona, de hordozója az egyén. Minél több a művelt ember, annál magasabb az általános műveltség. Fejlett társadalomról csak ott beszélhetünk, ahol az egyének műveltsége a kor színvonalán álló magas műveltség hordozója, tulajdonosa, kifejezője. A műveltség a legemberibb tulajdonság, mondhatjuk, tiszta humanitás. A műveltség állandó mozgás, változás, fejlődés, szemben a helybenállással. A műveltség természeti alapokra az emberiség hajnala óta, nemzedékek végtelen sora által felépített szellemi élet.

A műveltség munka, tevékenység. Bár készen kapjuk alapjait, a már elért eredményeket egyénenként csak kemény és állandó munkával

tudjuk birtokunkba venni. A könyvespolcon hiába sorakozik a sok-sok tudomány, ha nincs ki leüljön és megtanulja azt. A rajzasztalon hiába a legcsodálatosabb tervrajz, ha nincs, aki hozzáfogjon és megépítse. A múzeumokban hiába sorakozik a tiszta művészet szépsége, ha nincs, aki ihletődjék, gyönyörködjék benne, élvezze. Tanulni, dolgozni, megérteni, szüntelen, megállás nélkül, ez a műveltségyszerzés útja.

A műveltség csúcsra törés. Minden erő tudatos munkába állítása, hogy az életben a jobbat, igazabbat, szebbet, a többet éadjuk el. A szellemi műveltség az igazolt és rendszerezett ismeretek összessége a természet és az ember világából. Az esztétikai műveltség a művészet minden megnyilvánulása. A kőbaltás ember barlangrajza éppen úgy része ennek, mint Picasso modern festészete, a görög dráma csakúgy, mint Miller bármelyik színderabja, a zsoltárvers éppúgy, mint Homérosz vagy Ady költészete. Erkölcsi műveltség az etikai értékek ismerete és megvalósítása. Jelenti az erkölcsi magatartást, jellemet, jóságot, szeretetet, az abszolút értékek tiszteletét. Itt már nem tudásról van csupán szó, hanem elsősorban a cselekedetről. A műveltség itt nem az, hogy tudom, mi a művelt viselkedés, mi az emberi jóság, hanem az, hogy műveltség kívánta módon viselkedem és dolgozom az értékek megvalósításán.

Az általános műveltség lényeges kérdése a lelkeszi szolgálatnak. Szolgálatát, amit vállal, hogy Isten országát, az ember boldogságát munkálja, csak akkor végezheti el, ha azonosulni tud minden felebarátjával, aki hozzá fordul kérdéseivel. Ez pedig azt kívánja, hogy az általános műveltség minden ágában ismeretekkel rendelkezzen, természetesen nem a szaktudós elmélyültségével, de az élesen látó ember ismeretével és tudásával. Keressen mindenben a fényt, amit tovább lehet adni. Tartson lépést mindenben a korról, hogy a jelent meg tudja magyarázni. És lássa meg mindenben Istent. Ez a jelentősége a lelkeszi szolgálatban a teológiai felkészülésnek és az általános műveltségnek.

SZABÓ DEZSŐ

JELLEM ÉS PÉLDAADÁS A LELKÉSZI SZOLGÁLATBAN

I.

Mindenekelőtt tegyük fel a kérdést: mi is tulajdonképpen a *jellem*?

A magyar értelmező szótár szerint a jellem „valakire jellemző állandó lelki, akaratú tulajdonságok összessége. Valakinek erkölcsi elvekhez való, szilárd ragaszkodásban megnyilvánuló magatartása.“ Tágabb értelemben a jellem az egyénre jellemző lelki tulajdonságok, szűkebb értelemben az akaratú tevékenységben megnyilvánuló egyéni tulajdonságok összessége. Benne megtalálható az akarat által meghatározott tulajdonságok (pl. bátorság, munkakészség), az akaratú tevékenység ered-